

ЗБЕРІГАННЯ ТА РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Стаття присвячена характеристики теоретичних та прикладних аспектів правовідносин пов'язаним з нормативно-правовими та організаційно-управлінськими питаннями зберігання та розпорядження майном, яке перейшло у розпорядження митних органів. Достатньо багаточисельні акти, які регулюють питання зберігання та розпорядження майном не дають відповідь на низку важливих питань, серед яких: відсутність визначення функцій щодо обов'язку переміщення на склад митниці ДФС товарів, тимчасовий строк зберігання яких закінчився; відсутність дієвого механізму розпорядження майном; відсутність норм, якими передбачалась би можливість притягнення до відповідальності за порушення митних правил керівника підприємства, яке надає послуги відповідального зберігання; наявність в чинному законодавстві корупціогенних факторів та ризиків; невідповідність та неузгодженість деяких норм чинного законодавства з реаліями часу та змінами, які відбулись.

Наголошено, що внаслідок відсутності належних критеріїв відбору таких суб'єктів, та належного фінансування наданих послуг на складах підприємств, де розміщується майно передане митницею ДФС на зберігання відбуваються постійні втрати, підміни та інші незаконні дії з переданим на зберігання майном, що наносить збитки Державному бюджету України та призводить до ненадходження можливих платежів або вигоди від розпорядження таким майном або скарг від суб'єктів, які розмістили такий товар на зберігання.

Підкреслено, що зберігання та розпорядження майном є особливим видом митних правовідносин, пов'язаних з комплексом заходів пов'язаних з майном (товарами), які переходять у власність держави.

У законодавстві необхідно передбачити критерії розрахунку вартості послуг зберігання, переміщення товарів, охорони, навантаження, інвентаризації, тощо. В штатній структурі митниці ДФС необхідно передбачити посаду експерта, який би проводив оцінку майна, обов'язковим критерієм до якої встановити наявність відповідної ліцензії.

Ключові слова: митниця ДФС, зберігання, майно, товари, склади митних органів, склад органу доходів і зборів, адміністрація порту.

Актуальність теми дослідження.

Проблематика поняття та змісту митних правовідносин відзначається своєю теоретичною та практичною актуальністю. Особливе місце у цій дискусії належить правовідносинам пов'язаним з нормативно-правовими та організаційно-управлінськими аспектами зберігання та розпорядження майном, яке перейшло у розпорядження митних органів. Разом із цим збільшуються і обсяги незаконно переміщуваних товарів, що зазвичай тягне за собою конфіскацію таких товарів. Значні обсяги майна, що вилучають митні органи, свідчать про зростання з кожним

роком кількості правопорушень митних правил суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, що, у свою чергу, актуалізує питання вдосконалення митного законодавства країни у сфері розпорядження майном, яке перейшло у власність держави. Поряд із цим доходи від реалізації конфіскованого майна – одне з вагомих джерел поповнення державного бюджету митними органами.

Від того, наскільки ефективно проводиться розпорядження таким майном, прямо залежать обсяги наповнення бюджету [1]. Порядок роботи складу митного органу, в тому числі вимоги до їх відкриття та функціонування врегульовано положеннями Митного кодексу України [2], Порядком роботи складу митниці ДФС, за-

твердженням наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 627 [3] та іншими нормативно-правовими актами.

Достатньо багаточисельні акти, які регулюють питання зберігання та розпорядження майном не дають відповідь на низку важливих питань, серед яких: відсутність визначення функцій щодо обов'язку переміщення на склад митниці ДФС товарів, тимчасовий строк зберігання яких закінчився; відсутність дієвого механізму розпорядження майном; відсутність норм, якими передбачалась можливість притягнення до відповідальності за порушення митних правил керівника підприємства, яке надає послуги відповідального зберігання; наявність в чинному законодавстві корупціогенних факторів та ризиків; невідповідність та неузгодженість деяких норм чинного законодавства з реаліями часу та змінами, які відбулись.

Аналіз останніх досліджень. У напрямку визначення проблемних питань щодо майна, яке переходить у власність держави, працювали такі вчені: О. Ветушенко, Г. Галочка, Л. Дорофеева, А. Бутенко, А. Корж, П. Пашко, І. Олександрова та І. Солодченко. Однак, слід відзначити, що проблемним питанням підвищення ефективності розпорядження конфіскованим майном приділено недостатньо уваги з боку вітчизняних науковців. На особливу увагу також заслуговують наукові дослідження Д. Дубицького, присвячені підвищення економічного ефекту від процесу розпорядження майном, що перейшло у власність держави [1].

Метою статті є дослідження теоретичних та прикладних аспектів зберігання та розпорядження майном, як особливий вид митних правовідносин.

Виклад основного матеріалу. Митні правовідносини доцільніше характеризувати як регульовані нормами митного права суспільні відносини, що виникають у процесі або із приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон. У нашому баченні це урегульований митним законодавством вид суспільних відносин, щодо реалізації державної митної справи. Тобто відносини щодо порядку і умов переміщення товарів через митний кордон України, їх митного

контролю та митного оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обміну митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Так, відповідно до п. 9 ч. 1. ст. 92 Конституції України, встановлюється: «виключно законами України регулюються засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності та митної справи» засади митної справи визначаються виключно законами України [4].

Митні правовідносини мають типову структуру, складовими частинами митно-правових відносин є суб'єкти, об'єкти, зміст та юридичний факт. Ці елементи дуже тісно пов'язані між собою. Слід зазначити, що митно-правові відносини мають свої особливості, які пов'язані насамперед з суб'єктивним складом та змістом відносин. Доречною видається думка Халіпова С. В., що це відносини «між митними органами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності, митними органами та особами, що здійснюють діяльність у галузі митної справи» [5].

Предметом митних правовідносин є товари, предмети, транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України. Зауважимо, що предмети не можуть набувати суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, а бути лише об'єктами чи предметами таких правовідносин. Відтак, вбачаємо некоректним формулювання у статтях МКУ конструкцій як от: «Поміщення товарів у митний режим...(ст. 71)», «митний режим імпорту може бути застосований до товарів...(ст. 75)» і т.д.

Питанням зберігання та розпорядження майном присвячений розділ VII «Зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складах

органів доходів і зборів та розпорядження ними» Митного кодексу України, Порядок роботи складу митниці ДФС, затвердженим наказом Мінфіну 30.05.2012 № 627 (далі – Порядок №627), Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.1998 № 1340 (далі – Постанова 1340) та ряд інших нормативно-правових актів, більшість із яких прийняті багато років назад та є неадаптованими до умов сьогодення, у зв'язку з чим потребують нагального перегляду та удосконалення [2,3,6].

В МК України вживається термін склад органу доходів і зборів, а в Порядку № 627 – склад митниці ДФС. З метою однакового розуміння положень нормативно-правових актів, вважаємо, що понятійний апарат повинен бути однаково узгодженим.

В структурі митниці ДФС функціонує підрозділ складського обліку вилученого майна та розпорядження ним, до основних повноважень якого віднесено введення складського обліку, організація зберігання матеріальних цінностей, розпорядження майном, яким митниці ДФС набула права розпорядження. Штатна чисельність цих підрозділів в митницях ДФС є незначною та не дозволяє забезпечити належне виконання посадовими особами митниці ДФС покладених на них обов'язків щодо організації переміщення, розміщення, складського обліку, видачі, проведення перерахунку, розпорядження в установлені законом строки майном, яке підлягає обов'язковому розміщенню на складах митниці ДФС або може бути розміщено.

Так, на прикладі Одеської митниці ДФС в її штатній структурі утворено сектор складського обліку та вилученого майна, а склади знаходяться на всій території Одеської області зокрема, (м. Ізмаїл, м. Білгород-дністровський, м. Котовськ, тощо).

Окрім цього в митницях ДФС немає власних складських приміщень, які б могли забезпечити зберігання усієї кількості товарів, які повинні або можуть зберігатись на складах органу доходів і зборів, митниці ДФС змушені укладати договори відповідального зберігання з підприєм-

ствами на складах яких створенні відповідні умови для зберігання майна.

Внаслідок відсутності належних критеріїв відбору таких суб'єктів, та належного фінансування наданих послуг на складах підприємств, де розміщується майно передане митницею ДФС на зберігання відбуваються постійні втрати, підміни та інші незаконні дії з переданим на зберігання майном, що наносить збитки бюджету України та призводить до ненадходження можливих платежів або вигоди від розпорядження таким майном або скарг від суб'єктів, які розмістили такий товар на зберігання.

Митниця ДФС оплачує підприємствам, які надають послуги відповідального зберігання (переміщення, розвантаження, зберігання, схоронність майна) 10 грн незалежно від місця знаходження складських приміщень та його квадратури.

Таким чином, вважаємо за доцільне вжити заходи щодо отримання власних складів в необхідній кількості, а в МК України внести зміни та зазначити, що надання послуг підприємствами щодо зберігання товарів на складах органу доходів і зборів є діяльністю, на яку надається дозвіл по аналогії відкриття та функціонування складів тимчасового зберігання. З урахуванням норм МК України необхідно розробити порядок надання дозволу на відкриття складу митниці ДФС підприємствами.

Крім цього, статті МК України, що передбачають адміністративну відповідальність за порушення, які можуть відбутись на складах митниці ДФС, необхідно доопрацювати, передбачивши можливість притягнення до відповідальності відповідальних осіб підприємств, які надають послуги відповідального зберігання майна.

Окремим нормативно-правовим актом необхідно розробити механізм відбору суб'єктів господарювання, що залучаються для здійснення митницями окремих операцій з майном, яке переходить у власність (зберігання, оцінки, інвентаризації, переміщення, розвантаження реалізації).

Окрім цього, необхідно розробити методичні рекомендації щодо алгоритму дій щодо розпорядження майном, яке перейшло у власність держави у розрізі основних товарних груп, що дозволить опе-

ративно розпоряджатись майном.

В законодавстві відсутнє чітке визначення критеріїв великої та малої партії товару, що на практиці ускладнює прийняття рішення щодо реалізації майна через митний аукціон чи розріджу торгівлю. Тому пропонується визначити критерії великої та малої партії та можливість реалізації великої партії товарів, які швидко псуються через роздрібну торгівлю.

Окрім цього, з метою економії людського ресурсу та коштів, пропонується розробити порядок безоплатної передачі майна, яким митниця ДФС набула права розпорядження державних органам, встановивши, види товарів, які можуть бути передані (вугілля, автомобілі, техніка, тощо).

Нагальному вирішенню підлягає питання розпорядження товарами, ввезеними на територію Одеського порту ще до вступу Митного кодексу України. Необхідно розробити чіткий порядок розпорядження цим майном, з метою звільнення території порту від залежалою товару, які в більшості випадків є непридатним.

Також, потрібно з урахуванням реорганізаційних змін, які відбулись в портовій системі, передбачити обов'язок утримувача складу, стивідорної компанії, або адміністрації порту переміщувати товар, тимчасовий строк зберігання якого у зоні митного контролю закінчився.

Нагального дослідження потребують й питання проведення конкурсного відбору підприємств-організаторів митних аукціонів та підприємств, які мають право реалізовувати товари через роздрібну торгівлю.

У зв'язку з реорганізаційними змінами, з метою недопущення дублювання функцій та додаткового тиску на суб'єктів господарювання, враховуючи, що відбір підприємств, які мають право реалізовувати вилучене майно проводиться комісією, створеною при територіальних органах ГУ ДФС (в склад якої включений представник митниці), а остаточне рішення про включення підприємства в Єдиний реєстр суб'єктів господарювання, які можуть здійснювати реалізацію безхазяйного майна та майна, що переходить у власність держави, погоджується з ДФС пропонується скасувати наказ Державної митної служби України від 14.02.2011 № 103 «Про

затвердження Положення про умови та порядок проведення тендера (конкурсу) з визначення спеціалізованих підприємств - організаторів митних аукціонів».

Висновки дослідження. Підсумовуючи наголосимо на таких принципових положеннях, що визначають теоретичні та прикладні аспекти зберігання та розпорядження майном, як особливий вид митних правовідносин.

По-перше, зберігання та розпорядження майном є особливим видом митних правовідносин, пов'язаних з комплексом заходів пов'язаних з майном (товарами), які переходять у власність держави.

По-друге, необхідно передбачити на законодавчому критерії розрахунку вартості послуг зберігання, переміщення товарів, охорони, навантаження, інвентаризації, тощо. В штатній структурі митниці ДФС необхідно передбачити посаду експерта, який би проводив оцінку майна, обов'язковим критерієм до якої встановити наявність відповідної ліцензії.

По-третє, для прискорення реалізації майна, недопущення втрати його споживчих властивостей чи псування необхідно розробити механізм реалізації майна за допомогою електронних торгів, а також порядок реалізації майна «з контейнеру» без його попереднього переміщення на склад.

З метою удосконалення сфери нормативно-правового регулювання пропонуємо доповнити положення частину 1 т. 329 МК України «Місця розташування зон митного контролю» категорією «складах органу доходів і зборів», а також доповнити диспозицію ст.404 МК України «Види діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється органами доходів і зборів» наступними положеннями, доповнивши її п. 7 «відкриття та експлуатація складу органу доходів і зборів» та виклавши у наступному вигляді: «1. До видів діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється органами доходів і зборів, належать:

- 1) митна брокерська діяльність;
- 2) відкриття та експлуатація магазину безмитної торгівлі;
- 3) відкриття та експлуатація митного складу;
- 4) відкриття та експлуатація вільної митної зони комерційного або сервісного типу;

5) відкриття та експлуатація складу тимчасового зберігання;

6) відкриття та експлуатація вантажного митного комплексу;

7) відкриття та експлуатація складу органу доходів і зборів.

В цілому зазначені заходи мають призвести до наступного економічного та організаційно-правового ефекту: урегулювання порядку переміщення, зберігання та розпорядження майном; усунення корупційних ризиків та факторів; створення належних умов для зберігання товарів; можливість вжиття оперативних заходів щодо розпорядження майном; поповнення державного бюджету від розпорядження майном; можливість притягнення до відповідальності посадових осіб підприємств які надають послуги відповідального зберігання за порушення митних правил /інших осіб, в тому числі за порушення режиму зони митного контролю; спрощення процедури проведення конкурсу на отримання права реалізовувати майно; звільнення території Одеського морського торговельного порту від залежних товарів; оперативне забезпечення державних органів необхідними товарами.

Список використаної літератури:

1. Дубицький Д. П. Аналіз та шляхи підвищення економічного ефекту від процесу

розпорядження майном, що перейшло у власність держави / Д. П. Дубицький, С. О. Кравець // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. - 2012. - № 1. - С. 58-64.

2. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI / Верховна Рада України. База «Законодавство України». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

3. Про затвердження Порядку роботи складу митниці ДФС [Електронний ресурс]: Наказ Мінфіну 30.05.2012 № 627 / Верховна Рада України. База «Законодавство України». – Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1097-12>.

4. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

5. Халипов С.В. Таможенное право : учебник / С.В. Халипов. – М. : ИКД Зерцало. – М, 2004. – 328 с.

6. Про Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним : Постанова КМУ від 25.08.1998 р. № 1340 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1340-98-%EF>.

Kniaziev V. S. STORAGE AND DISPOSAL OF PROPERTY AS A SPECIAL TYPE OF CUSTOMS RELATIONS

The article is devoted to the characteristics of theoretical and applied aspects of legal relations pertaining to regulatory and organizational, and managerial issues of storage and disposal of property that has passed into the disposal of customs authorities. Quite a number of acts regulating the storage and disposal of property do not solve a number of important questions including: the lack of definition of functions on the obligation to move to the customs warehouse of the SFS goods, temporary storage period of which has expired; lack of an effective mechanism for disposing of property; the absence of norms that would provide for the possibility of prosecution for violation of customs rules of the head of the enterprise providing responsible storage services; presence of corruption-causing factors and risks in the current legislation; inconsistency of some regulations of current legislation with the facts of time and changes that have taken place.

It is emphasized that due to the lack of proper selection criteria for such entities, and proper financing of services provided in warehouses of enterprises where the property transferred by the SFS customs is stored, there are permanent losses, substitutions and other illegal actions with property transferred to storage, which damages the State Budget Ukraine and leads to complaints from entities that have placed such goods in storage or non-receipt of possible payments or benefits from the disposal of such property.

It is emphasized that the storage and disposal of property represent a special type of customs relations pertaining to a set of measures related to property (goods) that become the property of the state.

The legislation should provide criteria for calculating the cost of services for storage, movement of goods, security, loading, inventory, etc. The employee structure of the SFS customs should provide for the position of an expert who would conduct an appraisal of property, the mandatory criterion for which is to establish the existence of an appropriate license.

Key words: *SFS customs, storage, property, goods, warehouses of customs bodies, composition of the body of revenues and duties, port administration.*